

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden**1778**

Vragen van het lid **Bisschop** (SGP) aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over *het bericht «Vorig jaar 3,4 miljoen euro uitgekeerd aan dwangsommen» op de website van de IND* (ingezonden 15 februari 2023).

Antwoord van Staatssecretaris **Van der Burg** (Justitie en Veiligheid) (ontvangen 8 maart 2023).

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van het bericht «Vorig jaar 3,4 miljoen euro uitgekeerd aan dwangsommen» op de website van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND)?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Kunt u per jaar een overzicht geven van de bedragen die sinds 2017 zijn uitgekeerd aan dwangsommen als gevolg van het feit dat de IND niet tijdig tot een beslissing is gekomen? Kunt u daarbij onderscheid maken tussen rechterlijke en bestuurlijke dwangsommen?

Antwoord 2

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	totaal
BNTB	€ 66.707,39	€ 176.850,00	€ 2.800.893,95	€ 7.162.063,77	€ 14.468.160,02	€ 1.841.037,59	€ 26.515.712,72
IGS	€ 683.000,50	€ 1.279.242,00	€ 3.834.213,18	€ 5.898.222,50	€ 3.401.678,00	€ 1.568.347,75	€ 16.664.703,93
Totaal	€ 749.707,89	€ 1.456.092,00	€ 6.635.107,13	€ 13.060.286,27	€ 17.869.838,02	€ 3.409.385,34	€ 43.180.416,65

Toelichting: BNTB: beroep niet tijdig beslissen, IGS: ingebrekestelling.

De genoemde bedragen betreffen de cumulatieve bedragen voor de werksoorten asiel, nareis én regulier.

Vraag 3

Kunt u per jaar een overzicht geven van het aantal asielzoekers dat sinds 2017 dwangsommen heeft ontvangen?

¹ IND.nl, 13 februari 2023, «Vorig jaar 3,4 miljoen euro uitgekeerd aan dwangsommen», Vorig jaar 3,4 miljoen euro uitgekeerd aan dwangsommen | IND

Antwoord 3

Dat kan niet gegeven worden, omdat de IND met een zaakstelsel werkt. Een asielzoeker kan meerdere lopende procedures hebben. En een dwangsomuitspraak kan zaken van meerdere asielzoekers betreffen. Zoiets uit elkaar halen zou een handmatige check op iedere zaak vereisen. Gelet op de hoeveelheid zaken is dit een vrijwel onmogelijke opgave.

Vraag 4

Kunt u per jaar een overzicht geven van de omvang van de bedragen die sinds 2017 zijn betaald aan dwangsommen in vreemdelingenzaken?

Antwoord 4

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	totaal
asiel	€ 488.423,75	€ 348.702,00	€ 4.480.196,95	€ 10.845.057,51	€ 16.822.720,02	€ 1.744.618,54	€ 34.729.718,77
nareis	€ 192.990,00	€ 954.380,00	€ 1.868.812,00	€ 1.412.757,00	€ 558.620,00	€ 1.054.243,00	€ 6.041.802,00
regulier	€ 68.294,14	€ 153.010,00	€ 286.098,18	€ 802.471,76	€ 488.498,00	€ 610.523,80	€ 2.408.895,88
	€ 749.707,89	€ 1.456.092,00	€ 6.635.107,13	€ 13.060.286,27	€ 17.869.838,02	€ 3.409.385,34	€ 43.180.416,65

Vraag 5

Welke verklaring heeft u voor het feit dat het aantal ingebrekestellingen bijna vervijfvoudigd is in 2022? Welke consequenties heeft dit?

Antwoord 5

Net als vorig jaar publiceerde de IND het aantal ingebrekestellingen in zijn jaarcijfers. In 2022 waren dat er 19.830. De ingebrekestellingen hebben betrekking op asiel, nareis en reguliere verblijfsaanvragen (bijvoorbeeld voor gezin, werk of studie). Het merendeel gaat over asielaanvragen. De toename ten opzichte van 2021 komt vooral doordat meer asielaanvragen over de beslistermijn heen gingen en de «Tijdelijke wet opschorting dwangsommen IND» vanaf maart 2022 door verschillende zittingsplaatsen van rechtbank Den Haag en in de loop van 2022 ook door de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling) deels onverbindend is verklaard. Daarna was een sterkere stijging te zien.

Een toename in het aantal ingebrekestellingen heeft niet per se direct effect op het uitbetalen van dwangsommen.

Dat komt omdat de IND alsnog binnen de voorgeschreven termijn beslist of bijvoorbeeld doordat een deel van de ingebrekestellingen te vroeg is ingediend.

Vraag 6

Kunt u per maand aangeven hoeveel ingebrekestellingen in 2022 zijn ingediend bij de IND?

Antwoord 6

Maanden	Aantal ingediende ingebrekestellingen
Januari	935
Februari	1.071
Maart	1.609
April	1.641
Mei	2.221
Juni	1.679
Juli	1.542
Augustus	1.605
September	1.805
Oktober	2.011
November	1.980
December	1.733
Totaal	19.832

Van de 19.832 ingediende ingebrekestellingen zijn inmiddels 12.579 afgesloten. 7.253 zaken staan nog open.

Vraag 7

Wat is de reden dat het bedrag aan dwangsomverplichtingen voor 2022 niet in de IND-jaarcijfers is opgenomen, zoals in voorgaande jaren wel het geval was?

Antwoord 7

De IND rapporteert normaal gesproken pas in het jaarverslag over de dwangsomverplichtingen, zoals ook in de voorgaande jaren het geval was. Ten aanzien van 2022 is daarmee niet anders gehandeld. Ten tijde van het uitkomen van de jaarcijfers, is de financiële verantwoording namelijk nog niet gereed, waardoor het in de regel niet mogelijk is om de dwangsomverplichtingen al bij de jaarcijfers te rapporteren. Het jaarverslag wordt intern en extern beschikbaar gesteld zodra de financiële verantwoording rond is. De IND volgt hierin het normale ritme dat gebruikelijk is binnen de rijksoverheid.

Vraag 8

Kunt u aangeven voor welk bedrag aan dwangsomverplichtingen er in 2023 al sprake is?

Antwoord 8

	jan-23
BNTB	€ 112.377,00
IGS	€ 344.303,00
Totaal	€ 456.680,00

De genoemde bedragen betreffen de cumulatieve bedragen voor de werksoorten asiel, nareis én regulier.

Vraag 9

Wat zijn op dit moment de maximale kosten bij een ingebrekestelling per zaak?

Antwoord 9

Het indienen van een (geldige) ingebrekestelling (IGS) is een vereiste voor zowel de bestuurlijke als de rechterlijke dwangsom. Op basis van de «Tijdelijke wet opschorting dwangsommen IND» was het in asielzaken echter niet mogelijk om bestuurlijke en rechterlijke dwangsommen te verbeuren. Op 30 november 2022 heeft de Afdeling geoordeeld dat het afschaffen van de bestuurlijke dwangsom in asielzaken niet in strijd is met het Europese beginsel van effectieve rechtsbescherming en het zogenoemde gelijkwaardigheidsbeginsel. Dit betekent dat de «Tijdelijke wet opschorting dwangsommen IND» t.a.v. bestuurlijke dwangsommen in asielzaken in stand is gebleven. De IND keert dus geen bestuurlijke dwangsommen uit in asielzaken. Voorgenoemde wet is echter niet van toepassing in nareis- en reguliere zaken. In die gevallen kan een ingebrekestelling (bij een bestuurlijke dwangsom) per zaak maximaal € 1.442,- bedragen. Voor wat betreft de rechterlijke dwangsom heeft de Afdeling echter geoordeeld dat het afschaffen van de rechterlijke dwangsom in asielzaken in strijd is met het beginsel van effectieve rechtsbescherming. Dit heeft tot gevolg dat bestuursrechters (weer) de mogelijkheid hebben om een rechterlijke dwangsom op te leggen als de IND niet binnen de door de rechtbank vastgestelde termijn een besluit heeft genomen op een asielaanvraag. Voor de hoogte van de rechterlijke dwangsom wordt verwezen naar het antwoord op vraag 10.

Vraag 10

Klopt het dat de totale dwangsomverplichting in sommige gevallen kan oplopen tot tienduizenden euro's per asielzoeker?

Antwoord 10

Dit kan zich in bepaalde gevallen voordoen bij rechterlijke dwangsommen. In dit kader wordt allereerst verwezen naar de website www.rechtspraak.nl waarin de gehanteerde beleidsregel van de rechtbanken is gepubliceerd. De

rechtbanken leggen de IND bij bntb's die betrekking hebben op asielprocedures nu in de regel een termijn van acht weken op om een gehoor te plannen en daarna een termijn van acht weken om een besluit te nemen (8+8 wekenmodel).

Aan de overschrijding van deze termijn wordt meestal een dwangsom verbonden van € 100,- per dag met een maximum van € 7.500,-. In bijzondere gevallen wordt een kortere nadere beslistermijn dan wel een hogere dwangsom opgelegd (van bijv. € 500,- per dag met een maximum van € 37.500).

Wanneer na een eerdere bntb-uitspraak nog steeds niet is beslist op de aanvraag, kan de vreemdeling een opvolgend bntb indienen bij de rechtbank. Wanneer deze is ingediend nadat de maximale dwangsom is volgelopen, zal de dwangsom bij een gelijk aantal dagen worden verdubbeld (dus maximaal € 15.000,- i.p.v. € 7.500,-). Het aantal keer dat een vreemdeling een opvolgend bntb kan indienen is – zolang niet is beslist op de aanvraag – niet aan een maximum verbonden. Het komt echter zelden voor dat er opvolgende Bntb's worden ingediend.

Vraag 11

Hoe hoog is de werkvoorraad van de IND op dit moment? Wat is de wachttijd voor asielzoekers op dit moment?

Antwoord 11

De werkvoorraad per 1 februari 2023 is als volgt:

Product	Aantal zaken
Asiel - 1e aanvraag	30380
Asiel - hasa	1550
Asiel - zij-instroom	4090
Totaal	36020

Voor wat betreft de huidige wachttijd voor asielzoekers op dit moment wordt verwezen naar de website van de IND: <https://ind.nl/nl/asiel-laatste-ontwikkelingen#gemiddelde-wachttijden-asielgehoren>;

Dit zijn cijfers zoals ze er nu uitzien. In eerdere kamerbrieven is aangegeven hoe de prognoses zich ontwikkelen. De verwachting is dus dat de voorraden gaan oplopen en de wachttijden gaan toenemen.

Vraag 12

Hoeveel asielaanvragen worden naar verwachting in dit jaar niet binnen de wettelijke termijn afgedaan?

Antwoord 12

Zie het antwoord op vraag 14.

Vraag 13

Welk bedrag aan dwangsomverplichtingen verwacht u voor de jaren 2023 en 2024?

Antwoord 13

Zie het antwoord op vraag 14.

Vraag 14

Kunt u inzicht geven in de verschillende scenario's waarmee de IND rekening houdt op basis van de uitspraak van de Raad van State eind vorig jaar dat de rechterlijke dwangsom niet mag worden afgeschaft? Hoeveel dwangsommen zullen naar verwachting alsnog bij de rechter worden afgedwongen op basis van deze uitspraak?

Antwoord 14

De IND rekent op basis van de uitspraak van de Afdeling voor verschillende scenarios door hoeveel bntb's ingediend kunnen worden. Dit betreft een ingewikkelde opgave, omdat het van vele factoren afhankelijk is. Hierbij kan bijv. gedacht worden aan het aantal ingediende aanvragen, de ontwikkeling van de voorraden bij de IND, de inzetbare FTE, de wisselende prioriteitsstel-

ling, de aantallen ingediende bntb's, de ontwikkelingen in beleid en jurisprudentie en de snelheid waarmee rechtbanken bntb-procedures kunnen afdoen. Op dit moment kunnen daarom nog geen exacte aantallen worden genoemd. Voor 2023 en 2024 wordt rekening gehouden met enkele tientallen miljoenen euro's, voor deze periode. De uiteindelijke uitkomst, is zoals gezegd van zoveel factoren afhankelijk dat het finale bedrag van deze prognose sterk kan afwijken. Zonder aanvullende maatregelen loopt dit in 2025 substantieel verder op.

Er is namelijk sprake van een (asiel) instroomniveau dat de (huidige) verwerkingscapaciteit van de IND structureel overstijgt. Daardoor zijn olopende werkvoorraden en langere doorlooptijden – hoe ongewenst ook – het onvermijdelijke gevolg.

Vraag 15

Wanneer blijkt dat de verlenging van de beslistermijnen met negen maanden uiteindelijk geen stand houdt bij de rechter en de beslistermijn teruggaat naar zes maanden, welk bedrag aan dwangsommen moet dan alsnog over het jaar 2022 worden uitgekeerd? Wat zou dit betekenen voor de bedragen in 2023 en 2024?

Antwoord 15

Voor zover de Afdeling in hoger beroep zal oordelen dat de verlengingsmaatregel (WBV 2022/22) niet rechtsgeldig is, heeft dat vrijwel direct effect op het moment waarop dwangsommen verschuldigd gaan worden. Immers, het aandeel zaken buiten de beslistermijn voor de jaren 2023 en 2024 zal in dat geval groter zijn. De precieze omvang hiervan is thans niet te geven omdat een en ander afhangt van o.a. de inhoud en het moment van de uitspraak.

Vraag 16

Deelt u de mening dat een dergelijke dwangsomregeling een aanzuigende werking en het risico op misbruik met zich meebrengt, aangezien andere EU-lidstaten een dergelijke regeling niet kennen zoals aangegeven door voormalig Staatssecretaris Broekers-Knol in 2020?

Antwoord 16

Er zijn geen signalen dat de dwangsomregeling een aanzuigende werking heeft op asielzoekers.

Vraag 17

Deelt u de mening dat het onwenselijk is dat miljoenen euro's belastinggeld worden uitgegeven aan dwangsommen voor asielzoekers? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke stappen hebt u ondernomen om dit tegen te gaan?

Antwoord 17

Ik zie het verbeuren van dwangsommen niet als passend middel om het nemen van een tijdige beslissing door de IND te waarborgen. Dit is ook de reden dat ik bij uw Kamer het wetsvoorstel herziening regels niet tijdig beslissen in vreemdelingenzaken heb ingediend. Zie hiervoor ook het antwoord op vraag 18.

Vraag 18

Waarom heeft de Kamer sinds de uitspraken van 6 juli 2022 en 30 november 2022 van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State nooit meer iets vernomen van uw voornemens ten aanzien van de Wet herziening regels niet tijdig beslissen in vreemdelingenzaken, terwijl het aantal ingebrekestellingen zich opstapelde?

Antwoord 18

Het wetsvoorstel herziening regels niet tijdig beslissen in vreemdelingenzaken beoogt de dwangsommenregeling af te schaffen, maar moet naar aanleiding van deze uitspraken van de Afdeling worden aangepast. Het wetsvoorstel bevat namelijk een rapportageplicht aan de Staten-Generaal als alternatief voor dwangsommen. De Afdeling heeft in de uitspraken van 6 juli en 30 november jl. echter geoordeeld dat een rapportageplicht geen doeltreffend rechtsmiddel is ter vervanging van de rechterlijke dwangsom die de bestuursrechter kan opleggen bij niet tijdig beslissen. Ook heeft de Afdeling

geoordeeld dat het afschaffen van de rechterlijke dwangsom zonder alternatief dwangmiddel onvoldoende is om effectieve rechtsbescherming te bieden. Er wordt nu gekeken of er alternatieven mogelijk zijn en zo ja, welke. Dat is ingewikkeld en kost tijd. Ik zal de Kamer zo spoedig mogelijk over de uitkomst informeren.

Vraag 19

Wat zijn uw voornemens ten aanzien van de Wet herziening regels niet tijdig beslissen in vreemdelingenzaken?

Antwoord 19

Het wetsvoorstel moet in ieder geval worden aangepast op het punt van de rapportageplicht aan de Staten-Generaal als alternatief voor de dwangsommen. Zoals aangegeven wordt bezien of en zo ja, welke alternatieven mogelijk zijn. Ik informeer uw Kamer daar zo spoedig mogelijk over.

Vraag 20

Bent u bereid verdergaand in te grijpen om deze dwangsommenregeling aan banden te leggen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, hoe wilt u dit gaan doen?

Antwoord 20

De regering heeft op vergaande wijze geprobeerd in te grijpen door de dwangsommenregeling wettelijk af te schaffen. De uitspraken van de Afdeling maken duidelijk dat onverkorte afschaffing van de rechterlijke dwangsom zonder alternatief dwangmiddel echter niet mogelijk is. Er wordt nu bezien of er alternatieven mogelijk zijn en zo ja, welke. Ik informeer de Kamer daar zo spoedig mogelijk over.

Vraag 21

Bent u voornemens aanvullende maatregelen te nemen om de doorlooptijden bij de IND terug te dringen, nu de asielaanvragen zich opstapelen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke?

Antwoord 21

De IND doet er alles aan om de doorstroom te bevorderen en de oplopende voorraden te beperken. Ik ben hierover intensief met de IND in gesprek. Hierbij wordt ook gekeken naar mogelijke aanvullende maatregelen. Uiteraard informeer ik uw Kamer hier tijdig en nauwgezet over.

Vraag 22

Kunt u deze vragen op de zo kortst mogelijke termijn, liefst voor het commissiedebat Vreemdelingen- en asielbeleid van 21 februari, beantwoorden?

Antwoord 22

Het is helaas niet gelukt de antwoorden voorafgaand aan het commissiedebat toe te sturen.